

СЕКЦІЯ 1

ПРАВОВІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ. ЗАРОДЖЕННЯ, ВИНИКНЕННЯ ТА БОРОТЬБИ УПА ЗА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Беззубко В. Р.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.*

*Науковий керівник: к. ю. н., доцент,
доктор права Українського
вільного університету, завідувач кафедри
теорії та історії держави і права,
Заслужений юрист України
Кравчук М. В.*

ЄВГЕН ПЕТРУШЕВИЧ – ВІДОМИЙ ДІЯЧ ЗУНР

Постановка проблеми. Сучасна історія нашої країни потребує багато фактів про формування України як незалежної та суверенної держави. Україна пройшла безліч випробувань перш ніж дійти до того етапу, коли було проголошено незалежність. Саме завдяки багатьом постатям було створено сильну країну, незламну духом. Одним з визначних діячів в історії України є Євген Петрушевич.

Стан розробки теми. Євген Петрушевич є однією з найважливіших та найвідоміших постатей в історії України, а особливо в процесах державотворення, тому дана тема є досить поширеною серед істориків і дослідників, таких як М. Литвин, В. Ярославин, В. Солдатенко та багатьох інших.

Об'єкт дослідження. Створення Західноукраїнської Народної Республіки на чолі з Євгеном Петрушевичем, як нової держави на карті Європи.

Предмет дослідження. Державна діяльність Євгена Петрушевича як видатного діяча ЗУНР.

Мета дослідження. Дослідити державотворчу діяльність Євгена Петрушевича та проаналізувати факти його біографії як діяча Західноукраїнської Народної Республіки.

Завдання дослідження. Визначити особливості створення і діяльності ЗУНР під керівництвом Євгена Петрушевича.

Виклад основного матеріалу. Євген Петрушевич народився 3 червня 1863 року в місті Буську, що на Львівщині. Батько Євгена – Омелян Петрушевич був греко-католицьким священником, який

поєднував духовність з наукою, а також займався історією, археологією та літературою. Саме він подбав про освіту майбутнього диктатора ЗУНР. Навчався Євген Петрушевич в Академічній гімназії Львова, пізніше вступив до Львівського університету ім. Франца І на правничий факультет. Очолив товариство «Академічне братство», отримав ступінь доктора права та пройшов адвокатську практику [1, с. 240].

Перш ніж стати політиком, а пізніше – президентом Західноукраїнської Народної Республіки, Євгену Петрушевичу довелося пройти довгий шлях. Він був одним із засновників Української Національно-Демократичної партії (далі – УНДП), учасниками якої також були відомі діячі – Іван Франко, Михайло Грушевський, Євген Левицький та інші. Головною метою УНДП була самостійність України. Пізніше Євген Омелянович очолив повітовий комітет УНДП у Сокалі [2, с. 27]. Також завдяки його діяльності було створено багато громадських організацій, які сприяли розширенню «Просвіти».

У 1867 році австрійський парламент прийняв нову Конституцію, яка закріпила рівність народів, які населяли імперію та розширила повноваження органів самоврядування. Було створено парламент – Державну Раду [2, с. 30], до якої в 1907 році увійшов Євген Петрушевич. Саме це стало гарною нагодою для правника, щоб реалізувати свої політичні амбіції. Будучи у Державній Раді, Є. Петрушевич також увійшов до військової комісії, що дозволило отримати певний досвід, щоб у майбутньому брати участь у створенні Української Галицької Армії.

У 1910 році Євген Омелянович був обраний на посаду посла до Галицького сейму. Його промови свідчили, що він був одним з найкращих українських ораторів та дипломатів, які твердо стояли на своїх усталених державницьких позиціях.

Під час Першої світової війни Є. Петрушевич був членом Головної Української Ради, яка згодом перетворилася на Загальну Українську Раду. ЗУР, яка вважала своєю метою здобуття Україною повної територіальної та культурної автономії. Проте така проавстрійська політика взагалі не задовільнила Євгена Петрушевича, через що він вирішив відмовитися бути членом ради.

Після розпаду Австрійської імперії у жовтні 1918 року в Львові було скликано Конституанту, яка наголосила на тому, що землі, котрі опинилися під Австро-Угорщиною потрібно об'єднати в одній незалежній та самостійній державі. Було утворено законодавчий орган – Українську Національну Раду, головою якої став Євген Петрушевич. 19 жовтня УНРада повідомила, що має намір мирним шляхом об'єднати всі західноукраїнські землі, проте вже 28 жовтня головні противники цих задумів – поляки – утворили в Кракові Польську ліквідаційну комісію. 1 листопада 1918 року українські

військові взяли під контроль головні частини Львова та утворили ЗУНР, а 9 листопада було створено Державний Секретаріат, головою якого став Кость Левицький. Вже 13 листопада була проголошена Західноукраїнська Народна Республіка.

Закон, який передбачав основні засади ЗУНР фактично виконував роль конституції та називався «Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії». Акт передбачав офіційне створення Західноукраїнської Народної Республіки, чіткі кордони новоствореної держави, а також герб і прапор.

Євген Петрушевич мав великий досвід у процесах державотворення. Він розумів усю ситуацію, яка склалася з Польщею, тому особливу увагу приділяв військовій сфері. Українсько-польська війна змушувала Є. Петрушевича вносити багато змін до прийнятих актів. Польща пропонувала Західноукраїнській Народній Республіці мирні переговори, проте президент новоствореної держави дав чітко зрозуміти, що ніяких поступків щодо території робити не буде [2, с. 53-54]. Не зважаючи на те, що 1 листопада українським військам вдалося сконцентрувати Львів у своїх руках, вже 22 листопада поляки його захопили, скориставшись тим, що ЗУНР мала недостатньо велику армію, яка би змогла до кінця обороняти місто. Ще однією з головних причин захоплення Львова польськими військами стала часта зміна комендантів, оскільки після Дмитра Вітовського, який склав свої повноваження, комендантом було призначено Григорія Коссака, а третім комендантом став Гнат Стефанів, який вважав, що завдяки пропозиції Польщі про перемир'я можна легко тримати владу над Львовом. Поляки вдало скористалися таким рішенням, тому з Перемишля до Львова почали прибувати польські війська. Після цього Стефанів наказав покинути українське місто. УНРада переїхала до Тернополя.

Євген Петрушевич не був згоден з тим, що вся повнота влади повинна зосереджуватись в одних руках, тобто у президента, тому за його ж ініціативою було створено Виділ УНРади, який виконував як законодавчі, так і виконавчі функції [2, с. 54-55].

Також Євген Омелянович дотримувався поглядів щодо створення демократичної правової держави, оскільки вважав, що така база допоможе побудувати довіру між владою та народом, допоможе розглядати інтереси українців. Таке бачення побудови молодого держави свідчить, що Євген Петрушевич був хорошим дипломатом, який впродовж своєї політичної діяльності отримав досвід для створення демократичної країни за європейським зразком.

Оскільки Євген Петрушевич був прихильником української соборної держави, він розглядав єдину цілісність ЗУНР та УНР. Тому

22 січня 1919 року відбулося об'єднання цих двох держав, яке отримало назву – Акт Злуки. Через цю важливу подію ЗУНР перетворилася на Західну Область Української Народної Республіки (далі – ЗОУНР). Обидві держави діяли незалежно одна від одної, оскільки мали різні погляди на формування української державності.

12 березня 1919 року Євгена Петрушевича було включено до складу Директорії, проте навіть це не змусило очільників ЗОУНР та УНР діяти як одне ціле. Наддніпрянська Україна вела активну боротьбу з більшовиками, а військові частини Галичини – з поляками. Один з членів Антанти запропонував тимчасовий кордон між Польщею та Східною Галичиною, тож Симон Петлюра пристав на таку пропозицію, вважаючи, що це допоможе виразніше показати Україну на карті Європи, проте Євген Петрушевич відхилив цю рекомендацію, оскільки не бажав віддавати столицю Галичини – Львів, маючи вже трохи потужнішу армію для оборони краю [5, с. 330-331].

9 червня 1919 року УНРада призначила Євгена Петрушевича Диктатором, внаслідок чого він отримав виконавчу та законодавчу владу ЗОУНР. Уповноважений диктатор вважав, що диктатура має діяти лише в екстрених ситуаціях, тобто під час війни.

В 1923 році Євген Петрушевич розпустив уряд ЗУНР і виїхав до Берліна у пошуках підтримки для Галичини, яку Антанта визнала польською.

Наприкінці життя цей авторитетний диктатор жив бідно, тому й залишив політичну діяльність. Вже 29 серпня 1940 року помер у Берліні, а в 2002 його прах перепоховали на Личаківському цвинтарі.

Висновки. Євген Петрушевич – один з тих українців, які до кінця своїх днів відстоювали ідею незалежної України. Його головною метою була демократична правова держава, яка діятиме на благо власного народу. Своїми поглядами він відрізнявся від усіх політиків та депутатів, з усіх сил намагався сформувати ЗУНР та її армію, тому залишився в історії України як безкомпромісна, але віддана своїм поглядам людина.

Список використаних джерел

1. Мат'яш К. Г. Євген Петрушевич – видатний державний діяч ЗУНР. Тенденції і перспективи розвитку інститутів права та держави : зб. тез. доп. Міжнар. юрид. наук.-практ. конф. Київ-Тернопіль : ТНЕУ, 2018. С. 239-243.
2. Машталір Х. В., Забзалюк Д. Є. Державно-правові погляди Євгена Петрушевича : монографія. Львів : ЛДУВС, 2018. 179 с.
3. Причини листопадових невдач 1918 року. Південний напрямок. *photo-lviv.in.ua* : веб-сайт. URL: <https://photo-lviv.in.ua/prychyny-lystopadovyh-nevdach-1918-roku-pivdennyj-napryamok/> (дата звернення 12.09.2022).

4. Сьогодні в Україні відзначають 103-ю річницю проголошення ЗУНР. *gov.ua*. веб-сайт. URL: <https://drohobych-rda.gov.ua/news/sohodni-v-ukrayini-vidznachayut-103-yu-richnytsyu-proholoshennya-zunr.html> (дата звернення 29.09.2022).
5. Тимченко Р. Взаємини Симона Петлюри і Євгена Петрушевича у контексті українського державотворення (листопад 1918 – липень 1919 рр.). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2009. Вип. 18. С. 327-335.
6. 1863 - народився Євген Петрушевич, президент Української Національної Ради ЗУНР. Український інститут національної пам'яті : веб-сайт. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/cherven/3/1863-narodyvsya-yevgen-petrushevych-prezydent-ukrayinskoji-nacionalnoyi-rady-zunr> (дата звернення 29.09.2022).

Біняшевська О. І.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету, м. Тернопіль
Науковий керівник: к. ю. н., доц.,
доктор права УВУ
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права ЗУНУ,
Заслужений юрист України
Кравчук М. В.*

ТЕРНОПІЛЬ – СТОЛИЦЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Постановка проблеми. Історичне минуле нашого народу зафіксувало не одну спробу створити власну державу. Були певні здобутки, були й прорахунки. Тому дослідження такого минулого є актуальним і в наш час, оскільки це важливий досвід українського державотворення, зокрема історія розвитку свого міста. Тому у даній роботі вбачаю за доцільність розглянути період, коли Тернопіль був столицею Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР). Тут логічно вказати, що цей період був коротким, але багатим на прийняття важливих рішень із цього центру.

Метою дослідження є з'ясування та оцінка основних подій, які сталися в період перебування Тернополя столицею ЗУНР, а також акцентувати увагу на провідній ролі міста як столиці вказаної держави.

Стан розробки теми. Тематику, яка буде досліджуватися в даній роботі, вивчали багато авторитетних вчених, зокрема дана тематика висвітлена в працях таких дослідників як: О. Глинської, В. Голубка, М. Гуцуляка, М. Кравчука, М. Лазаровича, М. Литвина,